

РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ВІДХОДАМИ БУДІВНИЦТВА І ЗНЕСЕННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Аналітичний огляд. Частина 2

Дана публікація стала можливою завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини.

Погляди та інтерпретації, представлені у цій публікації, не обов'язково відображають погляди USAID, Уряду США. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори та ЕПЛ.

У світі, USAID є однією з провідних установ у сфері розвитку, яка виконує роль каталізатора цих процесів та допомагає досягати позитивних результатів. Діяльність USAID є проявом добродієвності американського народу, а також підтримує просування країн-отримувачів допомоги до самостійності та стійкості та сприяє забезпеченню національної безпеки та економічного добробуту США. Партнерські стосунки з Україною USAID підтримує з 1992 року; за цей час, загальна вартість допомоги, наданої Україні з боку Агентства, склала понад 3 млрд. доларів США. До поточних стратегічних пріоритетів діяльності USAID в Україні належать зміцнення демократії та механізмів досконалого врядування, сприяння економічному розвитку та енергетичній безпеці, вдосконалення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту у східних регіонах. Для того, щоб отримати додаткову інформацію про діяльність USAID, просимо Вас звертатися до Відділу зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (+38 044) 521-57-53. Також пропонуємо завітати на наш вебсайт: <http://www.usaid.gov/ukraine>, або на сторінку у Фейсбук: <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

Регулювання поводження із відходами будівництва і знесення у Великій Британії

Аналітичний огляд. Частина 2

ВСТУП. Дослідження практики поводження із відходами будівництва і знесення в Великій Британії є критично важливим для України з огляду на потребу вдосконалення своїх стратегій управління відходами та збільшення ефективності ресурсо- та енергозбереження. Британія відома своїми прогресивними підходами до екологічної політики та сталого розвитку, тому вивчення її досвіду може допомогти Україні впроваджувати нові технології та стратегії, спрямовані на зменшення відходів та покращення переробки таких відходів. Попереднє ознайомлення з практикою Великої Британії дозволить Україні уникнути помилок, які можуть виникнути при впровадженні методів управління відходами будівництва і знесення. Крім того, вивчення британського досвіду може сприяти формуванню більш прозорої та ефективної системи управління відходами в Україні, що в свою чергу сприятиме підвищенню екологічної безпеки та сталому розвитку країни.

Дослідження у галузі екологічного управління (надалі - ЕУ) свідчать про необхідність контролю за забрудненням довкілля та раціонального використання ресурсів для досягнення сталого розвитку. Одним із ключових аспектів ЕУ, спрямованим на відокремлення зв'язку між забрудненням довкілля та рівнем економічного розвитку, є ефективне управління відходами. У цьому контексті будівельна галузь визнається ключовою через екологічні та соціальні впливи на кожному етапі "циклу життя" будівництва: від видобутку сировини, обробки, будівництва, знесення та вторинної переробки до остаточної утилізації. Такі роботи як розкопки, будівництво, прибирання майданчика, знесення, дорожні роботи та реконструкція будівель, є основними джерелами утворення відходів у будівельній галузі. Внесок будівництва, знесення та розкопок у загальний обсяг відходів у будь-якій розвиненій економіці становить від 10 до 40 %. Високий рівень утворення відходів будівництва і знесення створює численні проблеми: значні витрати земельних ресурсів для розміщення сміттєзвалищ; забруднення довкілля небезпечними речовинами; марнування природних ресурсів та збільшення вартості будівельних проєктів. Тому управління відходами будівництва і знесення стало визнаною проблемою світового масштабу. Однією з основних тем для критики будівельної галузі є надмірне споживання цією галуззю глобальних ресурсів, що покладає на неї тиск для зменшення надмірної залежності від природних ресурсів. Поширення принципів ЕУ разом із завданнями сталого розвитку призвело до тиску на галузь для прийняття відповідних заходів з покращення екологічної продуктивності будівельної галузі. Парадигма сталого розвитку визначає розвиток законодавства та політики у галузі управління відходами з 1980-х років і призвела до впровадження підходів, які об'єднують три виміри сталості: соціальний, економічний та екологічний. У цьому документі розглянемо практичні аспекти застосування відповідного «відходного» законодавства на практиці, способи та шляхи врегулювання проблемних питань у сфері поводження із відходами будівництва і знесення у Великій Британії.

РЕАЛІЗАЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ПРИПИСІВ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ВІДХОДАМИ БУДІВНИЦТВА І ЗНЕСЕННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ. Згідно зі статистикою Відділу охорони довкілля, харчів та сільського господарства (далі- Defra), у 2018 році близько третини (62 %) від усіх відходів у Великобританії становили відходи будівництва і знесення. Натомість, показник побутових відходів – 12 %. У 2018 році у Великобританії було вироблено 67,8 мільйонів тонн (90 %) ненебезпечних відходів будівництва і знесення.

Будівельні компанії, які об'єднують спеціалістів у сфері будівництва, таких як будівельники, плиточники, сантехніки, штукатурки та інші, несуть визначену на законодавчому рівні відповідальність згідно із чинним у Великобританії Законом про відходи, Правилами щодо небезпечних відходів та Законом про охорону навколишнього природного середовища. Ця відповідальність полягає у зобов'язанні підприємств виробляти, зберігати, транспортувати та утилізувати свої відходи без будь-якої шкоди для довкілля. Це вважається їхнім обов'язком перед довкіллям.

Нагадуємо, що будівельні відходи, за законодавством Великобританії, визначаються як будь-який матеріал чи речовина, що виникає внаслідок будь-якої форми будівельних робіт та видаляється. Ці відходи можуть бути сумішшю залишкових матеріалів, що виникають в результаті:

1. Будівництва.
2. Знесення.
3. Екскавації.
4. Реконструкції.
5. Ремонту.
6. Дорожніх робіт.
7. Здійснення благоустрою території.
8. Очищення будівельної площі.

Вони включають в себе різноманітні матеріали, частину з яких можна переробити, використовувати повторно, а частину - ні. Крім того, є відходи, які є небезпечними за своєю природою. Згідно із позицією органів влади Великобританії, відходи стають небезпечними, коли вони містять речовини, які шкідливі для здоров'я людини або довкілля, хоча можуть і не завдавати негайного (швидкого) шкідливого впливу.

Декілька прикладів небезпечних відходів:

1. Азбест.
2. Акумулятори.
3. Хімікати, такі як тонер для принтера.
4. Пестициди.
5. Розчинники.

Відходи будівництва та інші будівельні відходи завжди були складними для утилізації, оскільки ці відходи часто є дуже важкими та складними для транспортування. Це означає, що витрати на утилізацію будівельних відходів можуть бути досить значними. На жаль, це може призвести до нелегальної утилізації будівельних відходів недобросовісними підприємцями.

Згідно зі [звітом Defra, у 2018-2019 роках було зафіксовано 56 000 випадків нелегального вивезення відходів будівництва і знесення](#).

Крім того, існують суворі обмеження та тарифи за кількість відходів будівництва і знесення, які можуть бути утилізовані на місцевих центрах переробки побутових відходів.

Таким чином, питання утилізації відходів будівництва і знесення у Великобританії стоїть досить гостро. Тож, які є легітимні рішення для будівельних відходів, які не можуть бути використані або перероблені на місці?

Складність законодавства, враховуючи екологічні та економічні аспекти, безпосередньо впливає на те, як підприємства видаляють та утилізують такі відходи. Найпопулярніший

у Сполученому Королівстві спосіб утилізації будівельних відходів – це використання спеціалізованої компанії з утилізації відходів, яка має ліцензію разом із Сертифікатом реєстрації відповідно до Законодавства про відходи, отриманим від Агентства навколишнього середовища. Більшість з них забезпечують переробку небезпечних матеріалів, уникаючи при цьому вивезення таких відходів на сміттєзвалища.

За умови використання спеціалізованої компанії для утилізації відходів, законодавством Сполученого Королівства передбачається, що для кожного переміщеного вантажу відходів будівництва і знесення поза межі будівельного майданчику повинна надаватися відомість про передачу відходів (у Британії її позначають так – WTN).

Відомість про передачу відходів – це документ, що використовується для реєстрації відходів від однієї сторони до іншої та [містить таку інформацію](#):

1. Опис відходів, їхня кількість чи вага, тверді, рідкі.
2. Підтвердження того, що суб'єкт, який передав відходи, виконав свої обов'язки із застосування ієрархії відходів, визначеної в регламенті 12 Закону про відходи.
3. Дата, час та адреса передачі.
4. Ім'я, адреса та підпис передавача (особа чи організація, яка передає відходи) та код реєстрації юридичної особи.
5. Ім'я, адреса та підпис отримувача (особа чи організація, яка приймає відходи), їхня роль (наприклад, вантажоперевізник, посередник, обробник) та їхній номер ліцензії, що надає їм право здійснювати цю діяльність.
6. Відомості про передачу відходів повинні зберігатися протягом щонайменше 2 років і мають надаватися на вимогу інспекторів довілля або органів місцевого самоврядування.

Чинними також є норми, відповідно до яких будь-які відходи, вироблені підприємством, що передаються на переробку чи утилізацію, повинні бути класифіковані за допомогою так званого «коду ЄЕК». Цей код повинен бути включений у відомість про передачу відходів. Код ЄЕК – це код, який використовується для ідентифікації відходів, перерахованих в Європейському каталозі відходів. Європейський каталог відходів складається приблизно з 650 кодів, розділених на 20 розділів.

Кожен розділ каталогу розділений на категорії. Код ЄЕК складається з шести цифр. Зірочка поруч із кодом позначає, що відходи вважаються небезпечними, наприклад, відходи ізоляції, що містять азбест, є небезпечними і [позначаються кодом ЄЕК - 17-06-01*](#).

Код ЄЕК надає стандартизований опис різних видів відходів, що дозволяє ефективно реєструвати та контролювати відходи. Класифікація відходів допомагає визначити найбільш придатний процес обробки. Основна мета ідентифікації та дотримання визначених опцій пересування та управління відходами – це запобігання шкоді людям і довкіллю.

Усі надійні компанії з утилізації відходів зазвичай надають своїм клієнтам відомості про передачу відходів та документи, що підтверджують утилізацію. Найчастіше, така діяльність здійснюється у співпраці з ліцензійними утилізаційними центрами.

Для менших обсягів відходів будівництва і знесення забудовники та підрядники можуть розглядати можливість оренди контейнера для видалення відходів. Проте при виборі цієї опції важливо враховувати деякі аспекти. По-перше, існують певні відходи будівництва і знесення, які заборонено усувати таким чином.

До них належать:

1. Азбест.
2. Акумулятори.
3. Електроприлади та обладнання.
4. Люмінесцентні лампи.
5. Холодильники, морозильні камери та кондиціонери.
6. Газові балончики та газові балони.
7. Небезпечні та токсичні матеріали.
8. Рідини.
9. Масло, бензин, дизель.
10. Фарба та банки з фарбою.
11. Гіпсокартон.

По-друге, у випадку, якщо такий контейнер розміщується на громадській території (часто біля дороги, тому називається «дорожнім контейнером»), а не на приватній території, для його розміщення знадобиться дозвіл на оренду контейнера від місцевої влади.

Така процедура має бути здійснена перед доставкою та встановленням контейнера і, як правило, виконується компанією, яка надає такі контейнери в оренду. Дозволи на використання контейнерів коштують додаткових коштів, а процедура їхнього отримання триває кілька днів. Якщо розміщення контейнерів планується у зоні контрольованого паркування (CPZ), знадобиться отримання рішення про призупинення режиму зони контрольованого паркування (CPZ), окрім отримання дозволу на оренду контейнера.

Існують кілька правил безпеки, які застосовуються до контейнерів. Правила відрізняються в залежності від того, у якій частині Великобританії здійснюється досліджувана діяльність, тому у випадку встановлення контейнера найкраще звернутися до відповідної місцевої влади або Виконавчого органу з питань охорони праці та безпеки (HSE), щоб дізнатися деталі в цій частині. Однак у переважній більшості випадків для розміщення таких контейнерів потрібно забезпечити освітлення та накриття контейнера на ніч.

Крім того, контейнери повинні мати відповідне позначення, щоб робітники знали, що можна та не можна викидати в кожен контейнер. Робітникам слід забезпечити відповідні засоби індивідуального захисту для зменшення ризиків нещасних випадків та травм. Цей обов'язок покладається на орендаря контейнера.

Згідно із законодавством Великої Британії, перед будівельними компаніями законодавчо поставлено вимогу вести управління своїми відходами відповідно до ієрархії відходів. Вказана ієрархія передбачає високий пріоритет запобігання утворенню відходів взагалі. Коли відходи виникають, надається пріоритет їхній підготовці до повторного використання, потім переробці, відновленню та, наостанок, утилізації.

Підхід до ієрархії відходів у Великобританії виглядає таким чином:

1. Зменшення кількості утворюваних відходів, використовуючи заходи запобігання їхнього утворення, такі як зменшення використання матеріалів у дизайні та виробництві, тривале використання продуктів, використання меншої кількості небезпечних матеріалів.
2. Повторне використання матеріалів, щоб уникнути утворення відходів, перевіряючи, чи можна очистити, відремонтувати або відновити цілі предмети або запчастини.
3. Переробка матеріалів, якщо такі матеріали не можуть бути повторно використані.

4. Застосування практики відновлення. Це включає анаеробний покроковий розклад, газифікацію та піроліз, які виробляють енергію (паливо, тепло та електроенергію) та матеріали з відходів, частково для відновлення земель.
5. Останній крок – утилізація. Тобто, використання сміттєзвалищ та спалювання без відновлення енергії (найменш бажаний варіант).

Всі будівельні компанії мають обов'язок щодо управління відходами згідно з розділом 34 Закону про охорону довкілля від 1990 року. Вагомою у цьому процесі є роль Планів управління відходами на будівельних майданчиках (надалі – SWMP), які визначають порядок здійснення перевезень та утилізації відходів на всіх етапах будівельного проекту.

SWMP є свого роду планом, який деталізує кількість та тип відходів, що будуть утворюватися на будівельному майданчику, та як вони будуть повторно використовуватися, перероблятися або утилізуватися. План оновлюється протягом процесу будівництва для реєстрації управління відходами та демонстрації того, що будь-які матеріали, які не можуть бути повторно використані або перероблені, утилізуються на майданчику, який відведено для таких цілей згідно із чинним законодавством.

ВИСНОВКИ. Загальний аналіз практики поводження з відходами будівництва і знесення у Великобританії свідчить про системний та ефективний підхід до управління цими процесами з урахуванням європейських стандартів, зокрема, ієрархії поводження з відходами, прозорості, чіткості та контролю за всіма стадіями поводження з відходами будівництва та руйнації. Активна політика стимулювання інновацій, а також співпраця між різними суб'єктами діяльності управління відходами є ключовими чинниками, що сприяють зменшенню відходів, збереженню ресурсів та покращенню стану довкілля. Видається, варто врахувати ці позитивні приклади при формулюванні та впровадженні стратегій управління відходами будівництва, знесення та руйнації в Україні для досягнення цілей сталого розвитку й підвищення якості життя громадян.

Таким чином, питання утилізації відходів будівництва і знесення у Великобританії стоїть досить гостро, відповідно як утилізації руйнувань та знесення пошкоджених споруд в Україні.

Так, для успішного впровадження стандартів і напрацювань британського досвіду, український уряд має створити ефективну систему моніторингу та звітності щодо відходів руйнації, будівництва та знесення, сприяти розвитку інфраструктури для переробки та утилізації таких відходів, а також стимулювати участь приватного сектору у програмах з управління такими відходами. Крім того, важливо розвивати освітні програми для підвищення свідомості громадян та фахівців у сфері поводження з відходами руйнації, що сприятиме впровадженню культури відповідального споживання та використання ресурсів. Такий підхід допоможе Україні не лише досягти цілей сталого розвитку, а й стати прикладом для інших країн у сфері ефективного управління відходами, в тому числі управління відходами руйнації.